

Секція: Сучасні особливості розвитку територій та транскордонне співробітництво

Давиденко І.В., к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРУЇЗНОГО ТУРИЗМУ В МІСТІ ОДЕСА

Круїзний туризм є універсальним видом туризму, глобально інтегрованим до світової економіки, що поєднує у собі практично всі форми рекреації, різні види сервісу та організації дозвілля. Даний вид туризму стимулює розвиток економіки країни, оскільки прибуток від круїзних туристів отримують не тільки круїзні компанії, але й міста, які вони відвідують. Нажаль, в Україні довгі роки цьому виду туризму не приділялося належної уваги, лише в останній час влада робить деякі кроки назустріч круїзному туризму, але багато проблем залишаються невирішеними.

В 90-х роках ХХ ст. Україна була одним із світових лідерів круїзного судноплавства, здійснювала експлуатацію флоту в основних круїзних регіонах світу. На сьогодні в зв'язку з повною втратою пасажирського флоту, потенціал українських портів Чорного моря використовується дуже слабо [1, с. 25].

В роки існування СРСР найбільш дорогими та такими, що користувалися надзвичайним попитом, але були майже недоступними для потреб пересічних громадян, були тури по Чорному та Середземному морям, оскільки ці тури дозволяли радянським туристам відвідувати за короткотривалу подорож декілька міст-портів, відомих на світовому рівні. Також розповсюдженими серед туристів були тури по річковим артеріям –

Дунаю, Волзі, Дніпру. Після розпаду СРСР Україна повністю лишилася круїзних лайнерів, а тому і можливості розвивати даний вид туристичної діяльності.

Але, всупереч цьому, Україна має доволі багатий та потужний природно-ресурсний та соціально-економічний потенціал для цієї діяльності, враховуючи той факт, що країна є морською державою і має кордони по Чорному та Азовському морях, а також прямий вихід до Середземного моря.

Україна володіє найпотужнішим портовим потенціалом серед всіх країн Чорного моря. На узбережжі Чорного та Азовських морів знаходиться 18 морських торгових портів і 12 портопунктів [2]. Чорне море за своїм географічним положенням не є транзитним, отже, для того, щоб виділитися у самостійний напрям для масового круїзного туризму не менше п'яти портів повинні мати інфраструктуру, здатну обслуговувати судна довжиною понад 300 м. Таку інфраструктуру протягом багатьох років мали лише два чорноморські порти – Одеса (Україна) та Констанція (Румунія). В останній час було здійснено модернізацію потужностей з прийому пасажирів у портах Бургас (Болгарія), Сочі (Росія) та Батумі (Грузія). Тому, Чорноморський регіон може заявляти про себе як про круїзний напрям для суден масового сегменту. Конкурентні переваги Чорноморського регіону у розвитку в'їзного круїзного туризму також можуть забезпечуватись завдяки позиціонуванню портів на міжнародному круїзному ринку у якості нішових. Для обслуговування суден нішового сектору підходять 16 портів чорного моря: Одеса, Євпаторія, Ялта, Севастополь, Феодосія, Керч (Україна), Бургас, Несебр, Варна (Болгарія), Констанца (Румунія), Новоросійськ, Сочі (Росія), Батумі (Грузія), Трабзон, Самсун, Синоп (Туреччина).

Розвиток туризму в Україні взагалі та в Одеському регіоні зокрема визначається низкою програмних документів, серед яких найголовнішими є «Програма розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017 – 2020 роки», «Програма розвитку туризму в м. Одесі на 2016 – 2020 роки»; «Регіональна програма розвитку водного господарства Одеської області на період до 2021 року». Однак, не зважаючи на зацікавленість владних структур щодо розвитку туризму в Одеському регіоні, в даній сфері діяльності існують численні проблеми.

Пасажирський комплекс Одеського порту розташований в самому центрі Одеси, поруч з основними визначними пам'ятками міста - Потьомкінськими сходами та пам'ятником герцогу Дюку де Ришельє, першому градоначальнику Одеси, Дерибасівською вулицею і театром Опер та Балету. В даний час пасажирський комплекс здатний одночасно приймати п'ять теплоходів на причалах загальною довжиною 1370 метрів. Глибина порту поблизу причалів варіюється від 9,5 до 11,5 м. Фарватер і портові споруди дозволяють приймати теплоходи довжиною до 300 метрів. Найбільше судно, яке заходило в акваторію Одеського порту – це судно норвезької компанії «Norwegian Cruise Line» під назвою «NORWEGIAN JADE» під прапором Багами, яке має довжину 294,13 метра, а ширину – 32 метри. Це був одноденний візит двох тисяч пасажирів.

За офіційними даними Державної служби статистики України, в Одеський порт у середньому заходить 65-70 лайнерів на рік. Однак, через політичну та економічну кризу в Україні в останні роки стрімко скоротилися суднозаходи в Одеський порт. Окремі круїзні компанії пропонують заходи до Стамбулу, відвідують Трабзон і не пересуваються далі до інших портів Чорного моря, деякі з них переорієнтували суднозаходи з Одеси, Ялти, Сочі до Варни і Батумі. Так, у 2016 році до

Одеського пасажирського терміналу було здійснено 5 суднозаходів, що є історичним мінімумом і навіть нижче рівня кризового 1997 року [3].

Серед основних проблем, які стримують розвиток круїзного судноплавства в Одеському регіоні, більшість дослідників відмічають відсутність пасажирського флоту. У Чорноморському регіоні, починаючи з середини 1990-х рр., різними вітчизняними судноплавними компаніями неодноразово робилися спроби відродити круїзне судноплавство на популярній Кримсько-Кавказькій лінії. У 1990-х рр. Чорноморським морським пароплавством був організований круїз за маршрутом Одеса – Пірей – Хайфа – Лімасол – Стамбул – Сочі – Ялта – Севастополь – Одеса на теплоході «Одеса Сан», який проіснував менше двох років. На початку 2000-х рр. був організований разовий круїз навколо Чорного моря на теплоході «Тарас Шевченко». У 2006-2007 рр. судноплавна компанія «Укрферрі» організувала кілька чорноморських круїзів на теплоході «Південна Пальміра».

Ще однією важливою причиною низької кількості суднозаходів до Одеського порту є портові збори. У період з 15 листопада по 15 березня для круїзних пасажирських суден у закордонному плаванні, що виконують рейси до будь-якого морського порту, застосовується знижка з усіх видів портових зборів у розмірі 50 відсотків [4]. Однак, навіть враховуючи наведені знижки, розміри портових зборів у Одеському порту є достатньо високими та співвідносними зі зборами інших європейських портів, які за аналогічну вартість пропонують зовсім інші технічні можливості, портове облаштування, рівень обслуговування портових структур.

Крім вищевикладених проблем, існують технічні обмеження для прийому круїзних суден у Одеському порту. Прийом великих круїзних теплоходів в Одеському порту обмежений пропускною спроможністю протоки Босфор. Внаслідок чого, найбільшу частку суднозаходів

складають транзитні круїзні суди пасажиромісткістю до 500 чол., в той час, як у всьому світі середня пасажиромісткість круїзного судна становить 3000 тис. чол.; крім того, в останньому десятилітті яскраво позначилась тенденція до переважання лайнерів більшого тоннажу і пасажиромісткості (до 7000 чол.) з максимально широким асортиментом послуг на борту.

Результати проведеного дослідження наочно ілюструють, що поки що існуючий соціально-економічний, географічний, культурно-історичний, потенціал міста Одеси залишається майже не задіяним для залучення круїзних туристів. Сучасна нестабільна геополітична ситуація, неврегульованість багатьох організаційно-економічних питань функціонування пасажирського флоту в Україні, незадовільне та іноді застаріле технічне оснащення портів не сприяють активізації розвитку круїзного туризму в Україні взагалі та в місті Одесі зокрема.

Література:

1. Нездойминов С. Г. Круизный рынок Черноморского региона Украины / С. Г. Нездойминов // «Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серыя 5. Эканоміка. Сацыялогія. Біялогія». – 2013. – № 3 (161). - С. 25-30.
2. Порты України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://portsukraine.com>.
3. Итоги круизного сезона в Одесском порту [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uspa.gov.ua/ru/?option=com_content&view=article&id=972:itogikruiznogo-sezona-v-odesskom-portu&catid=23:novosti-ampu&Itemid=177.
4. Державне підприємство «Адміністрація морських портів України». – Круїзний туризм. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.uspa.gov.ua>.